

**UJEDINJENE
NACIJE**

Međunarodni sud za krivično gonjenje
lica odgovornih za teška kršenja
međunarodnog humanitarnog prava
počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije
od 1991. godine

Predmet br. IT-03-67-T

Datum: 24. novembar 2009.

Original: FRANCUSKI

PRED PRETRESNIM VEĆEM III

U sastavu: sudija Jean-Claude Antonetti, predsedavajući
sudija Frederik Harhoff
sudija Flavia Lattanzi

Sekretar: g. John Hocking

Odluka od: 24. novembra 2009.

TUŽILAC

protiv

VOJISLAVA ŠEŠELJA

JAVNI DOKUMENT

**JAVNA VERZIJA "OBJEDINJENE ODLUKE U VEZI S NAMETANJEM
BRANIOCA, OBUSTAVOM SUĐENJA I ZAHTEVOM TUŽIOCA DA MU
SE ODOBRI DODATNI BROJ SATI, S IZDVOJENIM MIŠLJENJEM
PRESEDAVAJUĆEG VEĆA, SUDIJE ANTONETTIJA, U DODATKU"**

Tužilaštvo

g. Mathias Marcussen

Optuženi

Vojislav Šešelj

Sadržaj

I. UVODNE NAPOMENE	2
II. ISTORIJAT POSTUPKA	3
A. DODELA BRANIOCA PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI	3
B. PONOVRNO RAZMATRANJE OBUSTAVE SUĐENJA	4
C. DODATNI BROJ SATI	5
D. [REDIGOVANO]	5
III. DODELA BRANIOCA PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI	6
A. ARGUMENTI STRANA U POSTUPKU	6
1. Argumenti tužioca	6
2. Argumenti optuženog	9
B. MERODAVNO PRAVO	11
C. DISKUSIJA	12
1. Uvodne napomene	12
2. Domašaj pravila 45ter Pravilnika	13
3. Da li su ispunjeni uslovi za dodelu branioca optuženom?	14
(a) Uvodne napomene	14
(b) Ponašanje optuženog	15
(c) Postojanje konkretnog upozorenja	16
(d) Načelo srazmernosti u nametanju branioca:	17
(e) O načelu <i>tabula rasa</i>	18
4. Ostali zahtevi tužioca	19
IV. PONOVRNO RAZMATRANJE OBUSTAVE SUĐENJA	20
A. ARGUMENTI STRANA U POSTUPKU	20
1. Argumenti optuženog	20
2. Argumenti tužioca	20
B. MERODAVNO PRAVO	21
C. DISKUSIJA	21
D. ZAKLJUČAK	22
V. DODATNI BROJ SATI	23
A. ARGUMENTI STRANA U POSTUPKU	23
B. MERODAVNO PRAVO	24
C. DISKUSIJA	24
VI. DISPOZITIV	26

Prevod

1. Pretresno veće III (u daljem tekstu: Veće) Međunarodnog suda za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (u daljem tekstu: Međunarodni sud), rešava po poverljivom i *ex parte* zahtevu Tužilaštva (u daljem tekstu: tužilac) da se dodeli branilac po službenoj dužnosti, zavedenom 29. jula 2008. (u daljem tekstu: Zahtev za nametanje branioca),¹ po poverljivom *Addendumu* tog zahteva zavedenom 14. novembra 2008. (u daljem tekstu: *Addendum*)² i po poverljivoj i *ex parte* Dopuni tog zahteva, zavedenoj 28. avgusta 2009. (u daljem tekstu: Dopuna).³ Veće rešava i po poverljivom zahtevu tužioca da mu se odobri dodatni broj sati za okončanje izvođenja dokaza, zavedenom 12. februara 2009. (u daljem tekstu: Zahtev u vezi s dodatnim brojem sati).⁴ Pored toga, Veće rešava i po usmenom zahtevu Vojislava Šešelja (u daljem tekstu: optuženi) za ponovno razmatranje odluke u vezi s odgodom postupka, iznetom na pretresu od 18. avgusta 2009. (u daljem tekstu: Zahtev za ponovno razmatranje obustave suđenja)⁵ i ponovljenom na pretresu od 20. oktobra 2009. godine.⁶

I. UVODNE NAPOMENE

2. Veće podseća na to da je na pretresu od 20. oktobra 2009. već izložilo deo dispozitiva ove odluke po Zahtevu za nametanje branioca, upućujući na pismeno obrazloženje svojih razloga i najavilo usvajanje alternativnih mera.⁷

3. Veće se slaže s argumentom tužioca da bi, pre nastavka suđenja, Veće trebalo da reši sve gorenavedene zahteve.⁸ Veće pored toga napominje da su argumenti koje su strane iznele u tim zahtevima međusobno usko povezani, tako da smatra potrebnim da se oni razmotre istovremeno i da se na njih odgovori jedinstvenom odlukom u kojoj će biti objedinjena sva pitanja u vezi sa saslušanjem preostalih svedoka.

¹ Zahtev tužilaštva da se ukine samozastupanje optuženog, s dodacima, poverljivo i *ex parte*, 29. jul 2008; poverljiva *inter partes* verzija zavedena je 30. jula 2008, a dodaci 1. avgusta 2008; javna verzija zavedena je 8. avgusta 2008. (u daljem tekstu: Zahtev za nametanje branioca). V. takođe *corrigendum*, zaveden na poverljivoj i *ex parte* osnovi 8. septembra 2008, kojim je tužilac dostavio ispravke paragrafa 24 Zahteva za nametanje branioca.

² Hitni *addendum* tužilaštva na Zahtev da se ukine samozastupanje optuženog; zahtev za izdavanje naloga da se smesta prekine kršenje zaštitnih mera za svedoke; i obaveštenje o nameri da se pozove na pravilo 68(iv)", poverljivo, 14. novembra 2008. (u daljem tekstu: *Addendum*); v. takođe Dodaci u prilog Hitnom *addendumu* tužilaštva na Zahtev da se ukine samozastupanje optuženog", poverljivo, 17. novembar 2008.

³ Dopuna Zahteva tužilaštva da se ukine samozastupanje optuženog, javno, s poverljivim i *ex parte* dodacima, 28. avgust 2009. (u daljem tekstu: Dopuna).

⁴ Zahtev tužilaštva za davanje dovoljnog vremena za okončanje izvođenja dokaza, poverljivo, 12. februar 2009. (u daljem tekstu: Zahtev u vezi s dodatnim brojem sati).

⁵ Pretres od 18. avgusta 2009, T(f). 14704–14709.

⁶ Pretres od 20. oktobra 2009, T(f). 14771–14774.

⁷ Pretres od 20. oktobra 2009, T(f). 14751–14752.

⁸ V. Podnesak od 18. avgusta 2009, par. 8–9.

4. Veće takođe ističe da je u razmatranju tih zahteva potrebno da se podseti ne samo na postupak koji se odvijao pred ovim Većem, nego i na navode o nepoštovanju suda u vezi s kojima se očekuje rešenje Žalbenog veća [redigovano].

5. Najzad, Veće najavljuje da će u najkraćem roku izdati i javnu verziju ove odluke.

II. ISTORIJAT POSTUPKA

A. Dodela branioca po službenoj dužnosti

6. Dana 29. jula 2008. uložen je poverljivi i *ex parte* Zahtev za nametanje branioca, kojim je tužilac zatražio da se optuženom za ostatak suđenja nametne branilac⁹ zbog navodnog postojanja kampanje zastrašivanja svedoka, kao i zato što bi dozvoljavanjem nastavka saslušanja preostalih svedoka u takvim okolnostima bio narušen integritet suđenja.¹⁰ Poverljiva i *inter partes* verzija tog zahteva zavedena je 30. jula 2008, a javna verzija 8. avgusta 2008. godine.

7. Dana 11. novembra 2008. zaveden je poverljivi odgovor optuženog na Zahtev za nametanje branioca (u daljem tekstu: Odgovor na zahtev za nametanje branioca),¹¹ i to nakon što je istog dana Veće donelo javnu usmenu odluku da zaveden može biti samo prvi deo njegovog odgovora koji sadrži 31.256 reči.¹²

8. Dana 14. novembra 2008. tužilac je dostavio *Addendum* Zahteva za nametanje branioca, zaveden samo u poverljivoj verziji, u kojem se upozorava da je optuženi objavio četiri knjige [redigovano] (u daljem tekstu: knjige).¹³ Tužilac je izneo tvrdnju da je i samo objavljivanje tih knjiga opravdanje da se odmah nametne branilac.¹⁴

9. Dana 25. novembra 2008. Veće je odlučilo da rešavanje Zahteva za nametanje branioca odgodi [redigovano] (u daljem tekstu: Odluka od 25. novembra 2008)¹⁵. Istovremeno, Veće je i

⁹ Zahtev za nametanje branioca, par. 1.

¹⁰ Zahtev za nametanje branioca, par. 135, 137(a).

¹¹ Podnesak br. 401 – Odgovor prof. dr Vojislava Šešelja na Zahtev tužilaštva da se ukine samozastupanje optuženog, dostavljen 25. septembra 2008, zaveden na poverljivoj osnovi 11. novembra 2008. (u daljem tekstu: Odgovor na zahtev za nametanje branioca).

¹² Pretres od 11. novembra 2008, T(f). 11552–11553.

¹³ *Addendum*, par. 2, [redigovano], v. Dodatak B *Addenduma*; [redigovano], v. Dodatak G *Addenduma*; [redigovano], v. Dodatak H *Addenduma*; [redigovano], v. Dodatak I *Addenduma*. [redigovano]

¹⁴ *Addendum*, par. 4.

¹⁵ Odluka po zahtevu tužilaštva da se okonča samozastupanje optuženog; poverljiva i *ex parte* verzija zavedena je 25. novembra 2008; poverljiva i *inter partes* verzija zavedena je 25. novembra 2008; javna verzija zavedena je 27. novembra 2008. (u daljem tekstu: Odluka od 25. novembra 2008), par. 27.

Prevod

rešavanje po *Addendumu* odgodilo do prijema odgovora optuženog na *Addendum*.¹⁶ Poverljiva *inter partes* verzija te odluke zavedena je 25. novembra 2008., a javna verzija 27. novembra 2008. godine.

10. Dana 13. januara 2009. zaveden je poverljivi odgovor optuženog na *Addendum* (u daljem tekstu: *Odgovor na Addendum*).¹⁷

11. Dana 14. januara 2009, [redigovano], tužilac je ponovio svoj zahtev da se optuženom nametne branilac (u daljem tekstu: *Usmeni zahtev od 14. januara 2009*).¹⁸

12. Dana 24. marta 2009. Veće je poverljivom odlukom odbacilo *Zahtev za nametanje branioca i Addendum* u delu koji se odnosi na ponašanje optuženog u sudnici i, većinom glasova, sa glasom protiv sudije Antonettija, predsedavajućeg Veća, odložilo rešavanje po *Usmenom zahtevu od 14. januara 2009. i Addendumu* u delu koji se odnosi na ponašanje optuženog van sudnice, [redigovano].¹⁹

B. Ponovno razmatranje obustave suđenja

13. Na pretresu od 15. januara 2009, na delimično zatvorenoj sednici, tužilac je Veću podneo usmeni zahtev i ponovio ga u poverljivom pismenom zahtevu od 16. januara 2009. koji nije sadržavao nikakve nove elemente, u kojem tužilac navodi da Veće treba da obustavi postupak [redigovano], jer će u protivnom biti ugrožen integritet postupka (u daljem tekstu: *Zahtev za obustavu suđenja*).²⁰ Optuženi se na tom pretresu usprotivio na zahtevu.²¹

14. Poverljivom odlukom u vezi sa *Zahtevom za obustavu suđenja* (u daljem tekstu: *Odluka od 22. januara 2009*), Veće je odgodilo donošenje odluke,²² [redigovano].²³

¹⁶ Odluka od 25. novembra 2008, par. 17, 27.

¹⁷ Podnesak br. 410 – *Odgovor prof. dr Vojislava Šešelja na Hitni addendum tužilaštva na Zahtev da se ukine samozastupanje optuženog* (u daljem tekstu: *Odgovor na Addendum*), dostavljen 16. decembra 2008. i zaveden na poverljivoj osnovi 13. januara 2009. Veće je optuženom odobrilo produženje roka za dostavljanje odgovora na pretresu od 9. decembra 2008. (V. Pretres od 9. decembra 2008, T(f). 12705.)

¹⁸ Pretres od 14. januara 2009, T(f). 13357–13358 (zatvorena sednica).

¹⁹ Odluka u vezi s *Hitnim addendumom tužilaštva i usmenim zahtevom od 14. januara 2009.* (u daljem tekstu: *Odluka po Addendumu*); poverljiva i *ex parte* verzija zavedena je 24. marta 2009; poverljiva *inter partes* verzija zavedena je 24. marta 2009, par. 22.

²⁰ Pretres od 15. januara 2009, T(f). 13591, 13593–13595 (delimično zatvorena sednica). V. takođe "*Hitan zahtev tužilaštva za obustavu suđenja*", poverljivo i *ex parte*, 16. januara 2009; poverljiva verzija zavedena je 16. januara 2009. (u daljem tekstu: *Zahtev za obustavu suđenja*), par. 17.

²¹ Pretres od 15. januara 2009, T(f). 13596–13598 (delimično zatvorena sednica).

²² Optuženi se na pretresu održanom 15. januara 2009. usmeno suprotstavio obustavi suđenja, (v. pretres od 15. januara 2009, T(f). 13596–13598, zatvorena sednica).

Prevod

15. Odlukom od 11. februara 2009. u vezi sa Zahtevom za obustavu suđenja, Veće je, većinom glasova i s glasom protiv sudije Antonettija, odlučilo da saslušanje preostalih svedoka tužilaštva [redigovano] odgodi do donošenja suprotnog naloga Veća (u daljem tekstu: Odluka o obustavi suđenja).²⁴

16. Na pretresu 18. avgusta 2009. optuženi je izneo usmeni zahtev za ponovno razmatranje Odluke o obustavi suđenja, kojim je zatražio da se nastavi sa saslušanjem preostalih svedoka tužilaštva (u daljem tekstu: Zahtev za ponovno razmatranje obustave suđenja),²⁵ i ponovio ga na pretresu od 20. oktobra 2009²⁶.

17. Pismenim podnescima dostavljenim 18. i 21. avgusta 2009. tužilac se usprotivio ponovnom razmatranju obustave suđenja (u daljem tekstu: Odgovor na zahtev za ponovno razmatranje obustave suđenja).²⁷ Isti stav ponovio je i na javnoj sednici 20. oktobra 2009. godine.²⁸

C. Dodatni broj sati

18. Dana 12. februara 2009. tužilac je dostavio zahtjev da mu se odobri dodatnih 19 sati za okončanje izvođenja dokaza tužilaštva (u daljem tekstu: Zahtev za dodatni broj sati).²⁹

19. Na pretresu od 7. maja 2009. optuženi se tom zahtevu usprotivio.³⁰

D. [REDIGOVANO]

20. [redigovano]

21. [redigovano]

²³ Odluka po zahtevu tužilaštva za obustavu suđenja, poverljivo, 22. januar 2009. (u daljem tekstu: Odluka od 22. januara 2009), u kojoj se upućuje na pretres od 13. januara 2009, T(f). 13266–13270 (zatvorena sednica). Pretres od 14. januara 2009, T(f). 13352–13361 (zatvorena sednica).

²⁴ Odluka po zahtevu tužilaštva za obustavu suđenja s protivnim mišljenjem sudije Antonettija priloženim u dodatku, 11. februar 2009; javna verzija zavedena je 11. februara 2009. (u daljem tekstu: Odluka o obustavi suđenja).

²⁵ Pretres od 18. avgusta 2009, T(f). 14705–14709.

²⁶ Pretres od 20. oktobra 2009, T(f). 14771–14774.

²⁷ V. "Podnesci tužilaštva u vezi s nastavljanjem suđenja", poverljivo i *ex parte*, 18. avgust 2009. (u daljem tekstu: podnesak od 18. avgusta 2009). V. takođe Odgovor tužilaštva na usmeni zahtev za preispitivanje odluke o obustavi suđenja", poverljivo i *ex parte*, 21. avgust 2009; poverljiva verzija zavedena je 21. avgusta 2009. (u daljem tekstu: Odgovor na Zahtev za ponovno razmatranje obustave suđenja).

²⁸ Pretres od 20. oktobra 2009, T(f). 14778.

²⁹ "Zahtev tužilaštva za davanje dovoljnog vremena da završi izvođenje dokaza", poverljivo, 12. februar 2009. (u daljem tekstu: Zahtev u vezi s dodatnim brojem sati), par. 11.

³⁰ Pretres od 7. maja 2009, T(f). 14508–14514.

Prevod

22. Dana 24. jula 2009. Pretresno veće II je donelo Presudu kojom se optuženi osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od 15 meseci zbog toga što je u svojoj knjizi *Afera Hrtkovci*, objavljenoj u novembru 2007, objavio poverljive informacije o tri zaštićena svedoka tužilaštva, i kojom se optuženom nalaže da te informacije povuče sa svoje internet stranice (u daljem tekstu: Presuda od 24. jula 2009).³¹ Optuženi je uložio žalbu na tu odluku.³²

23. [redigovano]

24. [redigovano]

III. DODELA BRANIIOCA PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI

A. Argumenti strana u postupku

1. Argumenti tužioca

25. U Zahtevu za nametanje branioca tužilac u suštini traži da se smesta ukine pravo optuženog na samozastupanje, da se, shodno tome, njegovi saradnici sa privilegovanim statusom povuku iz predmeta i da se optuženom nametne branilac za preostali deo suđenja.³³

26. Tužilac tvrdi da se optuženom mora nametnuti branilac s obzirom na kampanju opšte opstrukcije, koja je proistekla upravo iz njegovog prava na samozastupanje. Naime, tužilac tvrdi da optuženi od samog početka suđenja, kako u sudnici tako i van nje, svojim ponašanjem kontinuirano ometa i opstruiše postupak, tako da je ono postalo ozbiljna i trajna prepreka za uredno odvijanje suđenja.³⁴

27. [redigovano]

28. [redigovano]

29. [redigovano]

³¹ Presuda po navodima o nepoštovanju suda, poverljivo, 24. jul 2009; javna redigovana verzija zavedena je 24. jula 2009. (u daljem tekstu: Presuda od 24. jula 2009), par. 50, 59. [redigovano].

³² V. "Najava žalbe na presudu po navodima o nepoštovanju suda od 24. jula 2009. godine", dostavljeno 18. avgusta 2009, zavedeno 25. avgusta 2009.

³³ Zahtev za nametanje branioca, par. 1.

³⁴ *Id.*, par. 29. Veće napominje da je argumentacija u vezi s ponašanjem optuženog u sudnici već odbačena jednom ranijom odlukom (V. dole, par. 59). Iz tog razloga Veće o ovoj odluci ne prenosi detaljno navode tužilaštva o ponašanju optuženog u sudnici.

Prevod

30. Tužilac pored toga tvrdi [redigovano] da je zbog toga zadatak Veća da zatraži da optuženi za svaku buduću publikaciju mora dobiti prethodno odobrenje ili Veća ili Sekretarijata [redigovano].³⁵

31. Tužilac takođe traži da se članovi tima odbrane optuženog koji su navodno umešani u objavljivanje tih knjiga odmah suspenduju iz predmeta i da im se zabrani privilegovana komunikacija s optuženim, kao i pristup svim poverljivim informacijama.³⁶

32. Tužilac takođe obaveštava Veće o svojoj nameri da se pozove na pravilo 68(iv) Pravilnika u pogledu obelodanjivanja dokumenata koji se odnose na zaštićene svedoke.³⁷

33. U Usmenom zahtevu od 14. januara 2009, [redigovano], tužilac je ponovio svoj zahtev za nametanje branioca optuženom [redigovano].³⁸

34. Tužilac napominje da pravo optuženog na samozastupanje nije apsolutno i da je u jurisprudenciji Međunarodnog suda, kao i drugim međunarodnim krivičnim sudovima i Evropskom sudu za ljudska prava, zauzet stav da se u interesu pravde može doneti odluka o nametanju branioca.³⁹

35. Tužilac u Dopuni tvrdi da se optuženom branilac može nametnuti u interesu pravde, na osnovu pravila 45ter Pravilnika, budući da je Presudom od 24. jula 2009. optuženi osuđen za nepoštovanje suda.⁴⁰ Po mišljenju tužioca, nametanje branioca predviđeno tim pravilom mora se uzeti u obzir kao mogućnost čak i u slučaju izdvojenog čina koji je doveo do osuđujuće presude za nepoštovanje suda.⁴¹ Tužilac stoga tvrdi da je osuđujuća presuda za nepoštovanje izrečena optuženom Presudom od 24. jula 2009. sama po sebi dovoljno opravdanje za nametanje branioca.⁴²

36. Tužilac osim toga navodi da je nametanje branioca opravdano i u slučaju ponašanja koje je mnogo manje ozbiljno od ponašanja za koje je optuženi osuđen, a u prilog toj tvrdnji upućuje na

³⁵ *Id.*, par. 47.

³⁶ *Id.*, par. 46, 50; v. takođe par. 18–2, 29–30 i 32, o umešanosti članova tima odbrane u objavljivanje knjige *Afera Hrikovci*; par. 34 i 36, o o umešanosti članova tima za odbranu u objavljivanje knjige *u vezi s gđom Dahl*; par. 37–40, o umešanosti članova tima odbrane u objavljivanje knjige *u vezi s gđom Del Ponte*; par. 43–45, o umešanosti članova tima odbrane u objavljivanje knjige *Haška instrumentalizacija*.

³⁷ *Addendum*, par. 1, 48.

³⁸ Pretres od 14. januara 2009, T(f). 13357–13358.

³⁹ Dopuna, par. 13–14.

⁴⁰ Dopuna, par. 2, 12.

⁴¹ Dopuna, par. 15.

⁴² Dopuna, par. 6, 7–26.

Prevod

odluku Pretresnog veća donetu 14. marta 2000. u predmetu *Kunarac i drugi*,⁴³ kao i na jednu odluku u predmetu *Tužilac protiv Jankovića i Stankovića* (u daljem tekstu: Odluka u predmetu *Janković*), koja se bavi upravo slučajem kršenja jednog naloga o zaštitnim merama za svedoke.⁴⁴

37. Tužilac upozorava i na to da je neophodno da se obezbedi zaštita žrtava i svedoka jer to neposredno utiče na sposobnost Veća da obezbedi pravično suđenje u interesu pravde.⁴⁵

38. Tužilac povlači i paralelu sa situacijom u kojoj postoji branilac i ističe da ponašanje poput ovoga za koje je optuženi osuđen može biti osnov za diskvalifikaciju branioca na osnovu pravila 44 Pravilnika⁴⁶ i da, shodno pravilu 77(i) Pravilnika, sudsko veće može doneti odluku da okonča mandat branioca.⁴⁷

39. Tužilac pored toga tvrdi da, ako se osuđujuća presuda optuženom za nepoštovanje suda i njegovo ranije ponašanje posmatraju kumulativno, postaje očigledno da je njegovo mešanje u vođenje postupka znatno i stalno.⁴⁸

40. Tužilac u tom pogledu napominje da je optuženi u dve ranije prilike, 2005. i 2006. godine, obelodanio poverljive informacije o svedocima, čime je prekršio naloge o zaštitnim merama.⁴⁹ Tužilac dodaje da je Pretresno veće I, koje je tada postupalo u predmetu, u avgustu 2006. ocenilo da takvo kršenje kompromituje integritet i pravičnost postupka i opravdava nametanje branioca, a taj stav potvrdilo je i Žalbeno veće.⁵⁰ [redigovano]

41. Tužilac takođe tvrdi da optuženi nije postupio po nalogu Pretresnog veća II da sa svoje internet stranice ukloni knjigu koja sadrži poverljive informacije i da Sekretarijatu do 7. avgusta 2009. godine dostavi izveštaj o merama preduzetim u tom smislu.⁵¹

⁴³ Dopuna, par. 23, gdje se upućuje na Odluku u predmetu *Janković i Tužilac protiv Kunarca i drugih*, predmet br. IT-96-23 i 23/1, Odluka po zahtjevu optuženog Radomira Kovača da se Milanu Vujinu dozvoli da se pojavi kao subranilac u svojstvu *pro bono*, 14. mart 2000, par. 14 i 17.

⁴⁴ Dopuna, par. 16, u kojoj se upućuje na *Tužilac protiv Jankovića i Stankovića*, predmet br. IT-96-23/2-PT, Obrazloženje odluke o dodjeli branioca (u daljem tekstu: Odluka u predmetu *Janković*), 19. avgust 2005, par. 10, 24; v. takođe Dopuna, par. 17.

⁴⁵ Dopuna, par. 20.

⁴⁶ Dopuna, par. 22.

⁴⁷ Dopuna, par. 23.

⁴⁸ Dopuna, par. 6, 28.

⁴⁹ Dopuna, par. 29. Upućujući na Odluku o dodjeli branioca koju je Pretresno veće I donelo 21. avgusta 2006, par. 54 i 63, u kojoj je Veće napomenulo da je optuženi obelodanio poverljive dokumente članovima svog stručnog tima iako oni nisu imali ovlašćenje za uvid u njih, kao i to da je optuženi otkrio ime jednog zaštićenog svedoka u telefonskom razgovoru s osobom koja nije imala ovlašćenje za pristup poverljivim informacijama.

⁵⁰ Dopuna, par. 29.

⁵¹ Dopuna, par. 5, 31.

Prevod

42. Tužilac tvrdi da je knjiga *Afera Hrtkovci* objavljena nakon što je Žalbeno veće zaključilo da se ponašanje optuženog može smatrati opravdanjem za nametanje branioca i da su, 2006. godine, Pretresno veće I i Žalbeno veće optuženog izričito upozorili da bi mu iz razloga kršenja zaštitnih mera za svedoke mogao biti nametnut branilac.⁵² Shodno tome, tužilac tvrdi da dodatno upozorenje da osuđujuća presuda za nepoštovanje suda može rezultirati nametanjem branioca nije potrebno, utoliko što je ponašanje optuženog neporecivo kriminalnog karaktera i jer se njime krše nalozi Veća.⁵³

2. Argumenti optuženog

43. Optuženi se protivi Zahtevu za nametanje branioca i tvrdi da je uzrok opstrukcije tužilaštvo.⁵⁴ Pored toga, on smatra da je pravo optuženog na samozastupanje nepovredivo. Čak i pod pretpostavkom da se ne oseća sposobnim za to, optuženi može da angažuje branioca po sopstvenom izboru.⁵⁵

44. Optuženi tvrdu da su navodi o opstrukciji van sudnice neutemeljeni jer on nije u položaju koji bi mu omogućavao da sprovodi kampanju zastrašivanja za koju ga optužuje tužilac.⁵⁶ Pored toga, optuženi odbacuje i sve navode o uticanju na svedoke [redigovano].⁵⁷

45. Odgovor na zahtev za nametanje branioca optuženi završava detaljnim prikazom kršenja svojih temeljnih prava kao optuženog, pre njegovog dovođenja u Hag i tokom postupka pred Međunarodnim sudom.⁵⁸ Optuženi se posebno poziva na političke razloge zbog kojih je optužnica podignuta,⁵⁹ na trajanje suđenja,⁶⁰ na pravnu nesigurnost koja je posledica čestih izmena Pravilnika,⁶¹ na politički karakter Međunarodnog suda⁶² i, generalno, na ponovno osporavanje njegovog prava na samozastupanje.⁶³

⁵² Dopuna, par. 5, 9–10.

⁵³ Dopuna, par. 9, fusnota 9.

⁵⁴ Odgovor na zahtev za nametanje branioca, str. 11–24.

⁵⁵ *Id.*, str. 56.

⁵⁶ *Id.*, str. 41–50.

⁵⁷ *Id.*, str. 50–56.

⁵⁸ *Id.*, str. 57–86.

⁵⁹ *Id.*, str. 57–62.

⁶⁰ *Id.*, str. 62–65.

⁶¹ *Id.*, str. 65.

⁶² *Id.*, str. 65–66.

⁶³ *Id.*, str. 69–86.

46. U Odgovoru na *Addendum*, optuženi, iz istih razloga koje je naveo u vezi sa Zahtevom za nametanje branioca, traži od Veća da odbaci *Addendum*⁶⁴ i tvrdi da tužilac, dostavljajući taj *Addendum*, pokušava da iskoristi činjenicu da je 4. novembra 2008. u Pravilnik ugrađeno novo pravilo 45ter.⁶⁵

47. Optuženi kao argument navodi i činjenicu da je tužilac posezao za postupcima u vezi s nepoštovanjem suda sa ciljem da prikrije kršenja koja je upravo on počinio u odnosu na optuženog⁶⁶ i da, shodno pravilu 77 Pravilnika, nametanje branioca ni u kom slučaju nije kazna predviđena za nepoštovanje Međunarodnog suda.⁶⁷

48. Optuženi dodaje da tužilac zloupotrebljava postupak i pokušava da ga zastraši ponavljajući već više puta navedene argumente sa ciljem da mu se nametne branilac i manipulišući svedoke koji i ne znaju da će biti pozvani kao svedoci tužilaštva.⁶⁸ Pored toga, on potvrđuje svoju privrženost načelu javnosti postupka i sugerise da je moguće da on za neke informacije nikad nije ni saznao⁶⁹ i da tužilac, dajući određenim postupcima status *ex parte*, pokušava prikriti sopstvene laži i falsifikate.⁷⁰

49. Optuženi takođe tvrdi da je savršeno sposoban da se brani sam i da svako opstruisanje njegovog prava da se brani sam predstavlja povredu načela pravičnosti sudskog postupka i jednakosti oružja.⁷¹ On navodi i to da su argumenti tužioca u vezi sa članovima njegovog tima odbrane neutemeljeni⁷² i tvrdi da priprema njegove odbrane trpi zbog raznih zabrana i ograničenja komunikacije sa članovima njegovog tima odbrane.⁷³ On takođe tvrdi da je tužilac više puta prekršio obaveze obelodanjivanja predviđene pravilima 66 i 68 Pravilnika.⁷⁴

50. Na pretresu od 10. septembra 2009. optuženi je izjavio da se Dopuna ne može pozivati na Presudu od 24. jula 2009. zato što je on 25. avgusta 2009. uložio žalbu na tu Presudu.⁷⁵ Optuženi je

⁶⁴ Odgovor na *Addendum*, str. 2 i 3, 10.

⁶⁵ *Id.*, str. 3, 8.

⁶⁶ *Id.*, str. 8–9, 14.

⁶⁷ *Id.*, str. 9.

⁶⁸ *Id.*, str. 3, 8, 15–17.

⁶⁹ *Id.*, str. 14.

⁷⁰ *Id.*, str. 16.

⁷¹ *Id.*, str. 3, 8, 16.

⁷² *Id.*, str. 13.

⁷³ *Id.*, str. 16.

⁷⁴ *Id.*

⁷⁵ Pretres od 10. septembra 2009, T(f). 14727. V. takođe "Podnesak br. 422 – Najava žalbe na presudu po navodima o nepoštovanju suda od 24. jula 2009. godine"; Žalba od 25. avgusta 2009.

dodao da, u svakom slučaju, odbija da odgovori na ovaj zahtev zbog toga što sadrži *ex parte* delove.⁷⁶

B. MERODAVNO PRAVO

51. U smislu člana 21(4) Statuta, svakom optuženom garantuju se određena prava, među njima i pravo da se brani lično ili putem pravnog zastupnika po sopstvenom izboru, predviđeno članom 21(4)(d) Statuta.

52. Međutim, Žalbena veće je, posebno u ovom predmetu, zauzelo stav da to pravo, iako nije sporno, nije apsolutno i podleže određenim ograničenjima ako se kumulativno stekne pet uslova.⁷⁷

53. Ako okolnosti to nalažu, pretresno veće može ograničiti pravo optuženog da se brani sam kada utvrdi, pre svega, da se optuženi ponaša opstruktivno, odnosno da kontinuirano ometa postupak i pretvara se u ozbiljnu i trajnu prepreku za uredno odvijanje i ekspeditivno rešavanje sudskog postupka. Međutim, namerno ponašanje "ne može biti jedina vrsta ometanja koju Pretresno veće sankcioniše".⁷⁸

54. Žalbena veće dalje precizira i to da, u takvom slučaju, Veće mora da optuženog prethodno na dovoljno jasan način upozori da će mu, ako ustraje u takvom ponašanju, biti dodeljen branilac po službenoj dužnosti kako bi se obezbedila njegova odbrana. Na taj način optuženi je u potpunosti i na primeren način obavешten i ima mogućnost da nakon toga promeni ponašanje.⁷⁹ Upozorenje o mogućnosti dodele branioca mora biti izričito bilo da se upućuje pismenim ili usmenim putem, sporno ponašanje se mora jasno izložiti i mora se precizirati da će, ako se u takvom ponašanju ustraje, biti uvedena ograničenja prava na samozastupanje.⁸⁰

55. U svojoj odluci od 8. decembra 2006. Žalbena veće precizira i to da, prilikom donošenja ocene o ponašanju optuženog, prvostepeno veće mora da primeni načelo *tabula rasa*, tj. da nakon

⁷⁶ Pretres od 10. septembra 2009, T(f). 14731, 14735.

⁷⁷ V. *Slobodan Milošević protiv tužioca*, predmet br. IT-02-54-AR73.7, Odluka po interlokutornoj žalbi na Odluku Pretresnog veća o dodeli branioca, 1. novembra 2004 (u daljem tekstu: Odluka u predmetu *Milošević*); *Tužilac protiv Vojislava Šešelja*, predmet br. IT-03-67-AR73.3, Odluka po žalbi na Odluku Pretresnog veća o dodeli branioca, 20. oktobar 2006. (u daljem tekstu: Odluka od 20. oktobra 2006); *Tužilac protiv Vojislava Šešelja*, predmet br. IT-03-67-AR73.4, Odluka po žalbi na Odluku (br. 2) Pretresnog veća o dodeli branioca, 8. decembar 2006. (u daljem tekstu: Odluka od 8. decembra 2006).

⁷⁸ V. Odluka od 8. decembra 2006, par. 19 i 25, gde se poziva na Odluku u predmetu *Milošević*, par. 12–14. V. takođe Odluka od 20. oktobra 2006, par. 8, 26 (u vezi s kvalifikovanjem ponašanja kao opstruktivnog). V. takođe Odluka od 8. decembra 2006, par. 20 (o tome da je neophodno da je to ponašanje permanentno), 28 (u vezi s kvalifikovanjem ponašanja kao opstruktivnog).

⁷⁹ Odluka od 20. oktobra 2006, par. 23.

⁸⁰ Odluka od 20. oktobra 2006, par. 26.

Prevod

što je optuženom izdalo upozorenje, ne može da mu dodeli branioca "a da prethodno nije utvrdilo ikakvo dodatno opstruktivno ponašanje od strane Šešelja kojim bi se takvo nametanje opravdalo".⁸¹ Žalbena veće je preciziralo i to da odluka o tome da li da se nametne branilac ili ne mora da se rešava od slučaja do slučaja, uzimajući u obzir konkretne činjenice u predmetu kao celini.⁸²

56. Osim toga, kako je potvrdilo Žalbena veće, kada prvostepeno veće ograniči pravo optuženog da se brani sam, ono se mora rukovoditi načelom srazmernosti, u smislu da sve nametnute restrikcije "moraju da se ograniče na minimalnu moguću meru, neophodnu da se zaštiti interes Međunarodnog suda da obezbedi razumno ekspeditivno suđenje".⁸³ Takva restrikcija prihvatljiva je samo ako je primerena, neophodna i ako je takvog stepena i domašaja da ostaje unutar razumnih granica s obzirom na cilj koji želi da se postigne⁸⁴ i, kao što je potvrdio Komitet za ljudska prava, mora da predstavlja najmanje nametljiv instrument od onih kojima se može postići željeni rezultat i mora da bude srazmerna interesu koji se štiti.⁸⁵

57. Najzad, Žalbena veće smatra da pre donošenja odluke o ograničavanju nekog od temeljnih prava kao što je pravo na samozastupanje, Pretresno veće mora optuženom dati mogućnost da se izjasni.⁸⁶

58. Pravilo 45ter Pravilnika, usvojeno 4. novembra 2008. – posle gorenavedenih odluka Žalbenog veća i godinu dana posle početka ovog suđenja – predviđa da prvostepeno veće može, ako oceni da to nalaže interes pravde, uputiti sekretara da imenuje branioca koji će zastupati interese optuženog.

C. DISKUSIJA

1. Uvodne napomene

59. Veće pre svega napominje da se u Odluci od 25. novembra 2008. i Odluci po *Addendumu* već izjasnilo o ponašanju optuženog u sudnici i ocenilo kako sledi:

Kada je reč o prvoj kategoriji navoda, Veće smatra da je ono samo, kontrolišući ponašanje optuženog u sudnici, bilo više puta dovedeno u situaciju da, s jedne strane, naloži da se iz javne

⁸¹ Odluka od 8. decembra 2006, par. 24–27.

⁸² Odluka od 20. oktobra 2006, par 20.

⁸³ Odluka u predmetu *Milošević*, par. 17; Odluka od 20. oktobra 2006, par. 48.

⁸⁴ *Tužilac protiv Fatmira Limaja i drugih*, predmet br. IT-03-66-AR65, 31. oktobar 2003, par. 13.

⁸⁵ Odluka u predmetu *Milošević*, par. 17, u kojoj se poziva na Zbirku opštih komentara i opštih preporuka koje su usvojili organi osnovani na osnovu međunarodnih instrumenata o ljudskim pravima, U.N. Doc., HRI/GEN/1/Rev.6, 12. maj 2003, str. str. 186 i 187.

⁸⁶ Odluka od 20. oktobra 2006, par. 52, fusnota 136.

verzije transkripta pretresa rediguju netačni navodi optuženog protiv svedoka u okviru unakrsnog ispitivanja ili protiv tužioca i da, s druge strane, optuženom naloži da prekine svoje često odviše agresivne verbalne nastupe. Veće stoga smatra da tužilac u Zahtevu nije izneo dovoljno elemenata u vezi s ponašanjem optuženog u sudnici na osnovu kojih bi Veće u ovoj fazi moglo da, samo na osnovu toga, donese zaključak o nesposobnosti optuženog da se i dalje brani sam i da mu, shodno tome, oduzme pravo koje mu je Žalbeno veće priznalo. Pored toga, Veće napominje da je više puta imalo priliku da konstatuje da je optuženi sposoban da sprovede unakrsno ispitivanje.⁸⁷

... u svojoj Odluci po zahtevu za dodelu branioca [Veće je] ocenilo da je, što se tiče ponašanja optuženog u sudnici, imalo priliku da konstatuje da je optuženi u stanju da sprovede unakrsno ispitivanje i da tužilac nije ponudio dovoljno elemenata koji bi omogućili da se, u toj fazi i na tim osnovama, zaključi da optuženi nije u stanju da se sam brani, te da mu se oduzme pravo koje mu je priznalo Žalbeno veće. Veće ocenjuje da po tom pitanju tužilac u *Addendumu* ne donosi nijednu dodatnu informaciju koja bi mu u ovoj fazi omogućila da dođe do drugačijeg zaključka i da taj argument nije utemeljen.⁸⁸

60. Zatim, u pogledu ponašanja optuženog van sudnice, Veće je Odlukom od 25. novembra 2008. i Odlukom po *Addendumu*, naložilo da se rešavanje po Zahtevu za nametanje branioca i *Addendumu* odloži [redigovano].⁸⁹ [redigovano] Veće ipak smatra da, s obzirom na ovde iznete promene stanja postupka, tj. [redigovano] Presudu od 24. jula 2009. [redigovano], raspolaže novim informacijama koje mu omogućavaju da se izjasni o pitanju postavljanja branioca optuženom [redigovano], što je Veće učinilo na pretresu od 20. oktobra 2009. godine.

2. Domašaj pravila 45ter Pravilnika

61. Prema tumačenju tužioca, pravilo 45ter Pravilnika omogućava odstupanje od jurisprudencije Žalbenog veća i nametanje branioca nakon izolovanog čina nepoštovanja suda. U prilog tom stavu tužilac navodi samo jedan primer, Odluku u predmetu *Janković*⁹⁰ iz avgusta 2005. godine.

62. Veće pre svega napominje da je Odluku u predmetu *Janković* Pretresno veće donelo u pretpretresnoj fazi postupka i pre nego što se Žalbeno veće u oktobru i decembru 2006. izjasnilo o tome da li je, kako bi se odobrilo nametanje branioca u tom predmetu, potrebno proveriti da li se steklo pet gorepomenutih kumulativnih uslova, a naročito uslov postojanja kontinuiranog i dovoljno teškog oblika ponašanja.

63. Zatim, Veće se ne slaže s tužiocem tumačenjem pravila 45ter Pravilnika. Po mišljenju Veća, iz formulacije pravila 45ter Pravilnika jasno proističe da cilj koji se želio postići uvođenjem te odredbe nije menjanje uslova koje je definisala jurisprudencija, nego kodifikovanje te

⁸⁷ Odluka od 25. novembra 2008, par. 23–24 (fusnote izostavljene).

⁸⁸ Odluka po *Addendumu*, par. 16 (fusnote izostavljene), gde se upućuje na Odluku od 25. novembra 2008, par. 23–24.

⁸⁹ Odluka od 25. novembra 2008, par. 17, 27; Odluka po *Addendumu*, par. 22.

⁹⁰ Dopuna, par. 15 i 16, gde se poziva na *Tužilac protiv Gojka Jankovića i Radovana Stankovića*, predmet br. IT-96-23/2-PT, Odluka po obavijesti sekretara u vezi sa zahtjevom Radovana Stankovića da se sam zastupa, 19. avgust 2005 (u daljem tekstu: Odluka u predmetu *Janković*), par. 10 i 24.

Prevod

jurisprudencije s izričitom potvrdom diskrecionih ovlašćenja veća u nametanju branioca u interesu pravde. Pored toga, Veće smatra da jurisprudencija Žalbenog veća ostaje merodavna utoliko ukoliko su njome definisani uslovi pod kojima se može postaviti branilac kada to ne protivureči odredbama pravila 45ter Pravilnika. Pored toga, tužιοčevo tumačenje nije razumno jer ide u pravcu zanemarivanja načela srazmernosti i valjanog sprovođenja pravde, na kojima su zasnovane Odluka u predmetu *Milošević*, kao i odluke od 20. oktobra 2006. i od 8. decembra 2006. donete u ovom predmetu.⁹¹ Prema tome, to pravilo mora se tumačiti u kontekstu postojeće jurisprudencije Žalbenog veća.⁹²

64. S obzirom na to, Veće želi da istakne da je Pretresno veće koje rešava u predmetu *Tužilac protiv Radovana Karadžića* poštovalo tu jurisprudenciju u svojoj odluci od 5. novembra 2009. godine: nakon što je ponašanje optuženog Karadžića okvalifikovalo kao opstuktivno, zato što nije dolazio na pretrese, Veće je podsetilo na razna upozorenja optuženom o tome da bi, ako ostane pri takvom ponašanju, posledica moglo biti imenovanje branioca u pripravnosti.⁹³ Pored toga, odluku da se imenuje branilac u pripravnosti, koji će se pripremati za slučaj kad optuženi Karadžić ne prisustvuje pretresu, Veće je donelo zbog toga što je ocenilo da optuženi svojim ponašanjem kontinuirano ometa postupak i predstavlja ozbiljnu i trajnu prepreku za uredno odvijanje suđenja i ekspeditivno rešavanje predmeta, a ne na osnovu nekog izdvojenog čina optuženog.

65. Veće pored toga napominje da, čak i da se prihvati tužιοčevo tumačenje pravila 45ter Pravilnika, pravilo 6(D) Pravilnika u svakom slučaju onemogućava primenu pravila 45ter Pravilnika. Naime, to pravilo usvojeno je 4. novembra 2008. godine, tj. više meseci nakon podnošenja Zahteva za nametanje branioca,⁹⁴ a njegova primena prema tužιοčovom tumačenju zbog toga bi neosporno išla na štetu prava optuženog, s obzirom da je izvođenje dokaza tužilaštva gotovo završeno i jer bi suština te mere, ako se ona primeni, opteretila izvođenje dokaza odbrane.

3. Da li su ispunjeni uslovi za dodelu branioca optuženom?

(a) Uvodne napomene

66. Veće će sada ispitati uslove utvrđene u jurisprudenciji Žalbenog veća, ne odričući se svojih diskrecionih ovlašćenja u pogledu ovog pitanja koja mu, u smislu člana 12 Statuta Međunarodnog suda (u daljem tekstu: Statut), garantuju nezavisnost u odlučivanju.

⁹¹ Odluka u predmetu *Milošević*, par. 17; Odluka od 20. oktobra 2006, par. 23.

⁹² V. u tom smislu, *Tužilac protiv Radovana Karadžića*, predmet br. IT-95-5/18-T, Odluka o imenovanju branioca i nalog o daljnjem toku pretresnog postupka, 5. novembra 2009.

Prevod

67. Veće na prvom mestu napominje da se na osnovu analogije, o kojoj govori tužilac, između sankcija koje se mogu izreći optuženom i sankcija koje se, shodno pravilu 46(A) Pravilnika, mogu primeniti na branioca, ne može zaključiti da bi nametanje branioca bilo opravdano zbog kršenja za koje je optuženi proglašen krivim Presudom od 24. jula 2009. i na koju je optuženi uložio žalbu.⁹⁵ Naime, Veće podseća na to da član 20(C)(iii) Uputstva za dodelu branioca po službenoj dužnosti predviđa opoziv branioca po službenoj dužnosti koji je proglašen krivim za nepoštovanje suda, "osim ako sudsko veće odluči da njegova dodela ostane na snazi".⁹⁶ Prema tome, jasno je da, bez obzira na opšte pravilo da osuđujuća presuda za nepoštovanje suda može biti osnov za opoziv branioca, Uputstvo daje Veću izričito diskreciono ovlašćenje da zadrži imenovanog branioca uprkos osuđujućoj presudi te vrste, kao i to da, analogno, to diskreciono ovlašćenje u istom smislu postoji i onda kada se radi o zadržavanju prava na samozastupanje u slučaju optuženog koji je proglašen krivim za nepoštovanje suda.

(b) Ponašanje optuženog

68. Drugo pitanje na koje Veće mora da odgovori jeste da li je navodno ponašanje optuženog van sudnice opstruktivno, odnosno, da li ono kontinuirano ometa postupak i takve je prirode da je postalo ozbiljna i trajna prepreka za uredno odvijanje suđenja i ekspeditivno rešavanje predmeta.

69. [redigovano]

70. [redigovano]

71. Navod o nepoštovanju suda u vezi s knjigom *Afera Hrtkovci*, za koji je utvrđeno da je osnovan, rezultirao je Presudom od 24. jula 2009. kojom je optuženi osuđen na 15 meseci zatvora i nalogom da 7. avgusta 2009. tekst te publikacije ukloni sa svoje internet stranice. Veće uzima na znanje i navod tužioca da tekst knjige *Afera Hrtkovci* optuženi nije uklonio sa svoje internet stranice, ali smatra da ne može da se meša u to pitanje jer je ono još uvek na rešavanju pred Žalbenim većem.⁹⁷

⁹³ Odluka o imenovanju branioca i nalog o daljnjem toku pretresnog postupka 5. novembar 2009.

⁹⁴ V. gore, fusnota 1.

⁹⁵ V. Žalba od 25. avgusta 2009.

⁹⁶ Uputstvo za dodelu branioca po službenoj dužnosti (br. 1/94), (IT/73/REV.11).

⁹⁷ V. posebno "Hitni zahtev da se sa interneta uklone informacije o zaštićenom svedoku", javno s poverljivim dodacima, 6. oktobar 2009; v. takođe "Podnesak broj 432 – Žalbenom veću", 3. novembar 2009.

Prevod

72. S obzirom na to, sudije ovog Veća ističu da ne mogu doneti nikakvu ocenu o stvarnosti tih navoda i da se moraju ograničiti samo na uvid u odluku koju su sudije jednog drugog veća donele na osnovu činjenica koje su samo njima bile podnete na ocenu.⁹⁸

73. Shodno tome, Veće smatra da je kršenje za koje je optuženi proglašen krivim, iako ozbiljno i teško, ipak izolovan čin koji se ne može na valjan način okvalifikovati kao kontinuirano ometanje postupka i ponašanje takvog karaktera da je postalo trajnom i ozbiljnom preprekom za uredno odvijanje suđenja i ekspeditivno rešavanje predmeta. Veće stoga zaključuje da ponašanje optuženog koje je bilo osnov za osuđujuću presudu Pretresnog veća II samo za sebe nije opravdanje za nametanje branioca.

(c) Postojanje konkretnog upozorenja

74. Što se tiče uslova koji je postavilo Žalbno veće, tj. da optuženi mora biti na valjan i propisan način upozoren na to da bi njegovo ponašanje moglo dovesti do nametanja branioca, tužilac tvrdi da je takvo upozorenje već upućeno optuženom, naime u Odluci od 20. oktobra 2006. godine koju je donelo Žalbno veće.⁹⁹

75. Veće konstatuje da je tačno da je Žalbno veće u Odluci od 20. oktobra 2006. uputilo zvanično i konkretno upozorenje optuženom, u kojem se kaže da će nametanje branioca biti osnovano "ukoliko njegovo samozastupanje posle donošenja ove odluke bude u znatnoj meri ometalo uredno i ekspeditivno vođenje postupka u ovom predmetu [...]".¹⁰⁰ Slično upozorenje optuženom je posle toga uputilo Pretresno veće I, na pretpretresnoj konferenciji održanoj 8. novembra 2006. godine.¹⁰¹ Međutim, Veće napominje da su ta upozorenja optuženom upućivana za ponašanje drugačije od onog koje je rezultiralo osudom u Presudi od 24. jula 2009. godine.¹⁰² Stoga, čak i ako se prihvati da je ponašanje optuženog ponovo opstruktivnog karaktera, što u ovoj prilici

⁹⁸ U tom smislu v. *Tužilac protiv Zlatka Aleksovskog*, predmet br. IT-95-14/1-A, Presuda, 24. mart 2000, par 114.

⁹⁹ Dopuna, par. 5, 9-10; v. takođe Zahtev za nametanje branioca, par. 11, 29.

¹⁰⁰ Odluka od 20. oktobra 2006, par. 52.

¹⁰¹ Pretres od 8. novembra 2006, T(f). 766 (zatvorena sednica).

¹⁰² V. Odluka od 20. oktobra 2006, par. 29, u kojoj se pominje uvredljiv karakter većine od 191 zahteva, koliko ih je optuženi dostavio pre početka suđenja, njegovo smišljeno i uzastopno odbijanje tokom pretresa da poštuje pravila propisana Pravilnikom i uputstva za rad na snazi u Međunarodnom sudu, kao i naloge Pretresnog veća, konstantnu upotrebu uvredljivih izraza u svojim pismenim podnescima i u sudnici, otkrivanje imena jednog zaštićenog svedoka, zastrašivanje potencijalnih svedoka i obelodanjivanje poverljivih dokumenata bez odobrenja. Što se tiče otkrivanja imena zaštićenog svedoka, zastrašivanja potencijalnih svedoka i obelodanjivanja poverljivih dokumenata bez odobrenja, Veće napominje da je Pretresno veće I u Odluci o dodeli branioca od 21. avgusta 2006. pomenulo činjenicu da je optuženi obelodanio poverljive dokumente članovima svog stručnog tima iako oni nisu imali ovlašćenje za uvid u njih, kao i to da je optuženi otkrio ime jednog zaštićenog svedoka u telefonskom razgovoru s osobom koja nije imala ovlašćenje za pristup poverljivim informacijama. V. takođe Odluka od 8. decembra 2006, par. 25.

Prevod

nije slučaj, ta ranija upozorenja iz 2006. godine, data u vezi s drugačijim oblicima ponašanja, ne mogu ovo Veće na valjan način osloboditi obaveze da optuženom uputi novo izričito upozorenje.

(d) Načelo srazmernosti u nametanju branioca

76. Tužilac u svojim raznim pismenim podnescima ne pominje pitanje srazmernosti u nametanju branioca. Međutim, Veće je sebi moralo da postavi to pitanje, u skladu s jurisprudencijom Žalbenog veća koja uslov srazmernosti smatra preduslovom za nametanje branioca.

77. Veće podseća na to da se svaka restrikcija nekog temeljnog prava mora ograničiti na ono što je striktno neophodno kako bi se zaštitio interes pravde i obezbedilo odvijanje suđenja u razumnim rokovima.¹⁰³ Jurisprudencija dopušta nametanje branioca optuženom samo ako je takva mera primerena i neophodna i ako je po stepenu i efektu razumno odmerena s obzirom na željeni cilj.¹⁰⁴ [redigovano]

78. Veće zatim napominje da se pitanje srazmernosti mora razmatrati i s obzirom na fazu postupka u kojoj bi došlo do nametanja branioca. U ovom slučaju, izvođenje dokaza tužilaštva gotovo je okončano. Shodno tome, ako Veće odluči da odobri zahtev tužioca da se optuženom nametne branilac, učinak te mere osetio bi se pre svega u fazi izvođenja dokaza odbrane od strane optuženog.

79. Veće takođe napominje da nametanje branioca ne bi pomoglo bržem odvijanju suđenja, već bi pre uzrokovalo značajno odlaganje postupka za više meseci, budući da bi imenovani branilac morao da dobije na raspolaganje dovoljno vremena da se upozna s ovim, u procesnom smislu veoma kompleksnim predmetom, pre nego što bi mogao da efektivno preuzme dužnost. Treba uzeti u obzir i mogućnost da se optuženi suprotstavi takvoj meri i da odbije saradnju s dodeljenim braniocem po službenoj dužnosti, što bi braniocu još više otežalo rad, u smislu unakrsnog ispitivanja svedoka o činjenicama.

80. U tom smislu, Veće želi da napomene da je dodela branioca po službenoj dužnosti u predmetu *Karadžić*, u trenutku kada nije saslušan još nijedan svedok, imala za posledicu odgađanje suđenja za više meseci, odnosno za vreme potrebno da se imenovani branilac upozna s predmetom. Shodno tome, gotovo je sigurno da bi se dodelom branioca u ovom suđenju, koje je počelo u novembru 2007. godine, nastavak pretresa u ovom predmetu odgodio za najmanje šest meseci, zbog

¹⁰³ Odluka u predmetu *Milošević*, par. 17.

¹⁰⁴ *Tužilac protiv Fatmira Limaja i drugih*, predmet br. IT-03-66-AR65, 31. oktobar 2003, par.13.

Prevod

potrebe da se branilac upozna sa svedočenjem 73 svedoka koliko ih je Veće dosad saslušalo, s mnogobrojnim dokaznim predmetima do sada uvrštenim u spis (885), mnoštvom zahteva optuženog (425) i tužioca i s odlukama donetim po njima, odnosno s postupkom u celini. Takva posledica ni u kom slučaju nije srazmerna ponašanju optuženog, inkriminisanom u presudi od 24. jula 2009. godine.¹⁰⁵

81. Veće je sebi, *ad abundantiam*, postavljalo i pitanje efikasnosti mere nametanja branioca s ciljem da se spreči buduće ponašanje optuženog koje bi moglo ugroziti žrtve i svedoke. Pre svega, Veću se čini da takva mera ne bi sprečila optuženog da objavljuje poverljive informacije koje poseduje. Osim toga, čini se da takva mera u svakom slučaju ne bi mogla biti efikasna osim ako se imenovanom braniocu ne zabrani da optuženom prenosi nove poverljive informacije koje sam dobija, što bi se na nesrazmeran način kosilo s temeljnim pravom optuženog na komunikaciju sa svojim braniocem, predviđenim članom 21(4)(b) Statuta. Čak iako se pravo na samozastupanje ograniči, takva ograničenja ni u kom slučaju ne mogu poništiti druge temeljne garancije predviđene članom 14 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, ugrađene i u član 21 Statuta.

82. Što se tiče osuđujuće presude izrečene optuženom za obelodanjivanje poverljivih informacija u svojim publikacijama, Veće smatra mnogo efikasnijim da se preduzmu mere koje bi mogle sprečiti da se takvi događaji ponove, sa ciljem da se na efikasan način obezbedi zaštita i bezbednost svedoka. U tom cilju, Veće je uzelo u obzir zahtev tužioca da se svaka buduća publikacija optuženog mora prethodno odobriti.

83. S obzirom na to, Veće smatra da optuženom treba naložiti da Veću dostavi štampani primerak i, ako je moguće, elektronsku kopiju svih budućih publikacija objavljenih pod njegovim imenom koje se u celini ili delimično bave ovim predmetom, kako bi ih Veće prosledilo Sekretarijatu, koji ih mora proveriti s ciljem da utvrdi da li sadrže poverljive informacije na osnovu kojih se može otkriti identitet zaštićenih svedoka tužilaštva u ovom predmetu.¹⁰⁶

(e) O načelu *tabula rasa*

84. Tužilac takođe tvrdi da Veće treba da uzme u obzir ukupno ponašanje optuženog od početka postupka, tokom prepretresne faze i u periodu kada je za predmet bilo zaduženo jedno drugo Veće.

¹⁰⁵ *V. a contrario, Tužilac protiv Momčila Krajišnika*, predmet br. IT-00-39-A, Presuda (original na engleskom), 17. mart 2009, par. 118. Žalbeno veće je u svojoj Presudi ocenilo da je Pretresno veće postupilo razumno kad je Krajišniku uskratilo pravo na samozastupanje, vodeći računa o odlaganju koje bi takva promena prouzrokovala u podmakloj fazi postupka.

¹⁰⁶ Naravno, Veće će ponovno razmotriti ove mere ako Presuda od 24. jula 2009. ne bude potvrđena u žalbenom postupku.

Prevod

85. Veće napominje da, čak i ako se prihvati da je optuženi od drugih veća već dobio izričito upozorenje u tom smislu u vezi sa ponašanjem pre početka suđenja, načelo *tabula rasa*, navedeno u Odluci od 8. decembra 2006, ne omogućava Veću da se složi sa tužiocem. Naime, i u tom slučaju Veće bi prethodno moralo da utvrdi da se neko novo ponašanje optuženog može okvalifikovati kao opstruktivno i takvo da opravdava nametanje branioca. Međutim, Veće konstatuje da se, otkad je ono zaduženo za ovaj predmet, a čak i pre početka suđenja u novembru 2007, ponašanje optuženog u sudnici znatno popravilo. U tom pogledu, Veće podseća na to da je odbacilo navode tužioca u vezi s ponašanjem optuženog u sudnici [redigovano].

86. Veće pored toga ističe da su usvojene mere koje su primerenije za kontrolisanje povremenih situacija kada optuženi u sudnici koristi izvesne izraze koji predstavljaju neopravdani napad na svedoka. Naime, reagujući na korišćenje izraza "lažni svedok", "lažov" ili "kriminalac" kojima je optuženi kvalifikovao svedoke, Veće je 18. juna 2008. izdalo jedan opšti nalog u kojem je odlučilo da će ubuduće svaka reč za koju Veće oceni da predstavlja napad na integritet postupka biti izbrisana iz transkripta i video-snimka pretresa.¹⁰⁷ Veće je takođe, kad god se za to ukazala potreba, reagovalo u pojedinačnim slučajevima kako bi obezbedilo zaštitu žrtava i svedoka i osiguralo integritet postupka.

87. Iz istih razloga, Veće smatra da je neprimereno nametnuti branioca u ovoj fazi postupka, kao i to da će primenom gorepomenute alternativne mere zaštita svedoka biti efikasnija i da će uredno odvijanje suđenja biti manje ometano.¹⁰⁸

4. Ostali zahtevi tužioca

88. [redigovano]

89. Pored toga, Veće podseća na to da je sekretar suda već preduzeo mere u vezi s privilegovanim saradnicima optuženog [redigovano]. Dana 28. novembra 2008. Sekretarijat je suspendovao sporazume o poverljivosti zaključene u decembru 2006. s g. Zoranom Krasićem i g. Slavkom Jerkovićem.¹⁰⁹ Posle toga, Sekretarijat je 10. septembra 2009. odbio da ponovno razmotri

¹⁰⁷ V. Nalog o zaštiti integriteta postupka, 18. jun 2008.

¹⁰⁸ V. gore, par. 83.

¹⁰⁹ Obaveštenje o suspenziji je poslato dopisom od 28. novembra 2008.

Prevod

svoju odluku,¹¹⁰ koja je 21. oktobra 2009. potvrđena odlukom predsednika Međunarodnog suda po prigovoru optuženog.¹¹¹

90. Najzad, što se tiče tužiočeve namere da se pozove na pravilo 68(iv) Pravidnika, Veće će konkretne zahteve koji mu budu upućeni razmatrati od slučaja do slučaja.

IV. PONOVRNO RAZMATRANJE OBUSTAVE SUĐENJA

A. Argumenti strana u postupku

1. Argumenti optuženog

91. Nakon što je podsetio na utemeljenje Odluke o obustavi suđenja, optuženi je svoj Zahtev za ponovno razmatranje obustave suđenja zasnovao na tri razloga.¹¹²

92. Optuženi pre svega tvrdi da zbog zastrašivanja svedoka protiv njega do danas nije pokrenut nijedan postupak za nepoštovanje suda.¹¹³

93. [redigovano]

94. Najzad, optuženi tvrdi da će odbijanje ponovnog razmatranja Odluke o obustavi suđenja i neizdavanje naloga za nastavljanje suđenja rezultirati kršenjem njegovog prava da mu se sudi u razumnom roku.¹¹⁴

2. Argumenti tužioca

95. Tužilac odgovara da se Odluka o obustavi suđenja ne može ponovno razmatrati [redigovano].¹¹⁵

96. [redigovano]

¹¹⁰ Sekretar suda je obaveštenje o tom odbijanju dostavio 10. septembra 2009. Status privilegovanog saradnika stiče se potpisivanjem sporazuma o poverljivosti sa Sekretarijatom.

¹¹¹ Odluka po zahtevu Vojislava Šešelja da se preispita sekretareva odluka od 10. septembra 2009. godine, 21. oktobar 2009. Odluku je doneo sudija Güney, u svojstvu vršioca dužnosti predsednika Međunarodnog suda.

¹¹² Pretres od 18. avgusta 2009, T(f). 14705–14709.

¹¹³ Pretres od 18. avgusta 2009, T(f). 14705. [redigovano]

¹¹⁴ Pretres od 18. avgusta 2009, T(f). 14708.

¹¹⁵ Odgovor na Zahtev za ponovno razmatranje odgode postupka, par. 5–6.

Prevod

97. Tužilac takođe napominje da je suprotno nalogu izdatom optuženom da knjigu *Afera Hrtkovci* povuče sa svoje internet stranice do 7. avgusta 2009. godine, knjiga i dalje bila dostupna na njegovoj internet stranici 20. avgusta 2009. godine.¹¹⁶

98. Najzad, tužilac ukazuje na to da se Veće pre nastavka suđenja mora izjasniti o izvesnom broju nerešenih pitanja, naime o Zahtevu u vezi s dodatnim brojem sati i Zahtevu za nametanje branioca.¹¹⁷

B. Merodavno pravo

99. Pretresno veće ima inherentno ovlašćenje da ponovo razmatra sopstvene odluke i može prihvatiti zahev za ponovno razmatranje ako strana koja to traži dokaže da obrazloženje osporavane odluke sadrži očiglednu grešku ili ako posebne okolnosti, što mogu biti nove činjenice ili argumenti, opravdavaju njeno preispitivanje kako bi se izbegla nepravda.¹¹⁸

C. Diskusija

100. Veće pre svega podseća na to da je Odluka o obustavi suđenja bila zasnovana na dva razloga: na navodima o zastrašivanju svedoka protiv optuženog i njegovih saradnika, i [redigovano].

101. Veće takođe podseća na to da je u Odluci o obustavi suđenja izričito predvidelo mogućnost nastavka saslušanja preostalih svedoka [redigovano], ako Veće izda novi nalog u tom smislu.

102. Veće zatim konstatuje da su se posle izdavanja Odluke o obustavi suđenja, tj. posle 11. februara 2009, pojavile nove činjenice koje sada treba uzeti u obzir prilikom donošenja odluke o tome da li tu odluku treba ponovo razmotriti.

103. [redigovano]

104. [redigovano]

¹¹⁶ Odgovor na Zahtev za ponovno razmatranje odgode postupka, par. 10.

¹¹⁷ Podnesak od 18. avgusta 2009, par. 8–9.

¹¹⁸ *Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Borislava Pupića*, predmet br. IT-04-74-T, Odluka u vezi sa zahtjevom Stojićeve odbrane za preispitivanje, 4. novembra 2008, str. 2, gde se poziva na *Tužilac protiv Stanislava Galića*, predmet br. IT-98-29-A, Odluka po zahtjevu odbrane za preispitivanje, 16. jula 2004, str. 3–4 gde se posebno poziva na *Tužilac protiv Zdravka Mucića i drugih*, predmet br. IT-96-21Abis, Presuda po žalbi na izrečenu kaznu, 8. april 2003, par. 49; *Tužilac protiv Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, Odluka po zahtjevu odbrane za odobrenje da uloži žalbu na odluku o prihvatanju pismenih dokaza na osnovu pravila 92bis, 19. oktobar 2006, str. 4.

Prevod

105. Pored toga, Veće mora voditi računa i o vremenu koje je proteklo od donošenja Odluke o obustavi suđenja, kao i o tome da u kratkoročnoj, a možda ni u srednjeročnoj perspektivi ne postoji mogućnost da se reši pitanje navodnog uticanja na svedoke od strane optuženog. To je znatno produžilo trajanje preventivnog pritvora, što nosi opasnost da se, bez obzira na posebne okolnosti i složenost ovog predmeta, prekorače granice razumnog trajanja pritvora u smislu jurisprudencije Evropskog suda za ljudska prava.¹¹⁹ Pored toga, imajući u vidu činjenicu da je optuženi na pretresu od 7. jula 2009, u kontekstu zahteva za privremeno puštanje na slobodu na osnovu 65 Pravilnika, izjavio da nije u mogućnosti da pribavi garancije da će se vratiti na suđenje,¹²⁰ Veće teško može da uzme u obzir mogućnost privremenog puštanja na slobodu, bez obzira na činjenicu da je optuženi osuđen na petnaest meseci zatvora zbog nepoštovanje suda.

D. Zaključak

106. S obzirom na sve nove činjenice kojima Veće raspolaže u ovoj fazi, odnosno [redigovano] [redigovano], da je od donošenja Odluka o obustavi suđenja proteklo mnogo vremena, Veće smatra da treba da se ukine odgoda postupka što se tiče saslušanja preostalih svedoka koji su navedeni na spisku na osnovu pravila 65ter kao potencijalni svedoci tužilaštva i da se izda nalog za nastavak njihovog saslušanja.

107. Međutim, Veće napominje da su navodi o nepoštovanju suda protiv optuženog još uvek u postupku rešavanja, [redigovano] i da, pored toga, neke od preostalih svedoka prisvajaju obe strane. Iz tih razloga, Veće smatra da je potrebno razmotriti mogućnost da se usvoje alternativne mere u slučaju neukidanja obustave suđenja u pogledu saslušanja tih svedoka. Budući da su te mere povezane s razmatranjem Zahteva u vezi s dodatnim brojem sati, odluka o njima biće doneta u tom kontekstu.

¹¹⁹ Prema Evropskom sudu za ljudska prava, "postojanje plauzibilnih razloga za sumnju da je uhapšenik prekršio zakon je uslov *sine qua non* regularnog zadržavanja u pritvoru, ali posle izvesnog vremena to više nije dovoljno: tada Sud mora da utvrdi da li postoje neki drugi razlozi prihvaćeni od strane domaćih nadležnih organa za naročitu potrebu zadržavanja te procesne mere" (presuda u predmetu *I.A. c/ France*, 23. septembar 1998, par. 102; v. i ESLjP, presuda u predmetu *Tomasi c/France*, 27. avgust 1992, par. 102, u kojoj Sud smatra da je član 5(3) Evropske konvencije o ljudskim pravima bio prekršen zbog toga što dugotrajno zadržavanje u pritvoru (pet godina i sedam meseci) nije moglo da se smatra opravdanim ni složenošću predmeta ni ponašanjem optuženog; ESLjP, presuda u predmetu *Adamiak c/ Pologne*, 16. decembar 2006, par. 36, u kojoj Sud podseća na to da postojanje jake sumnje o učešću u teškim protivpravnim delima i perspektive stroge kazne samo za sebe ne može opravdati dugotrajan preventivni pritvor; u tom slučaju radilo se o pritvoru koji je trajao pet godina).

¹²⁰ Pretres od 7. jula 2009, T(f). 14565–14567.

V. DODATNI BROJ SATI

A. Argumenti strana u postupku

108. Tužilac tvrdi da mu Veće mora odobriti dodatno vreme¹²¹ za saslušanje jedanaest preostalih svedoka, navedenih u dodatku A Zahteva u vezi s dodatnim brojem sati,¹²² tj. svedoka 1 (VS-067), 2 (VS-027), 3 (VS-037), 4 (VS-1033), 5 (VS-1067), 6 (VS-1058), 7 (VS-026), 8 (VS-032), 9 (VS-017), 10 (VS-029) i 11 (VS-050) (u daljem tekstu: preostali svedoci).

109. Tužilac takođe navodi da treba odobriti njegov zahtev za dodatni broj sati, imajući u vidu odluku da se ti svedoci saslušaju *viva voce*, a ne da se uvedu kao svedoci na osnovu 92ter, koju je Veće donelo u januaru 2008. (u daljem tekstu: Odluka od 7. januara 2008), nakon što je tužilac pre početka suđenja podneo procenu vremena koje mu je potrebno za svakog svedoka prema statusu svedoka (svedok *viva voce* ili na osnovu pravila 92ter).¹²³

110. Tužilac podseća i na to da je Veće, u Odluci od 22. januara 2009, tužiocu naložilo da pristupi ispitivanju pet svedoka u ukupnom trajanju od 7 sati i 30 minuta, "čime se ne prejudicira dodatno vreme koje tužilaštvu može biti dodeljeno za pozivanje ostalih svedoka".¹²⁴ Po mišljenju tužioca, pravičnost nalaže da mu se odobri dovoljno vremena za ispitivanje preostalih svedoka, ključnih za njegov dokazni postupak, kako bi Veće dobilo sve relevantne dokaze¹²⁵ pre početka postupka na osnovu pravila 98bis Pravilnika¹²⁶.

111. Optuženi tvrdi da je zahtev tužioca nerazuman jer nije zasnovan ni na kakvom valjanom razlogu i navodi da tužilac nije racionalno koristio vreme koje mu je odobreno.¹²⁷

112. Pored toga, optuženi je detaljno izneo svoje stavove o svakom pojedinom svedoku. Prvo, što se tiče svedoka 3 (VS-037), 6 (VS-1058), 7 (VS-026), 8 (VS-32) i 10 (VS-029), koji su, kako se čini, izjavili da žele da svedoče u korist odbrane, optuženi je izjavio da se ne protivi tome da oni svedoče kao svedoci tužioca.¹²⁸ Zatim, što se tiče svedoka 5 (VS-1067), optuženi kaže da je

¹²¹ Reč je o 19 dodatnih sati koje treba dodati vremenu koje mu preostaje za izvođenje dokaza.

¹²² Dodatak A Zahteva u vezi s dodatnim brojem sati, pod naslovom "Preostali svedoci", poverljivo.

¹²³ Zahtev u vezi s dodatnim brojem sati, par. 6–7, gde se poziva na Odluku po objedinjenom zahtevu tužioca na osnovu pravila 89(F), 92bis, 92ter, i 92quater Pravilnika o postupku i dokazima, 7. januar 2008, poverljivo (u daljem tekstu: Odluka od 7. januara 2008), par. 40. Javna redigovana verzija te odluke zavedena je 21. februara 2008.

¹²⁴ Zahtev u vezi s dodatnim brojem sati, par. 8, gde se upućuje na Odluku od 22. januara 2009, str. 3, i pominju svedoci VS-1035, VS-1066, VS-1010, VS-1104 [redigovano] i VS-1029.

¹²⁵ Zahtev u vezi s dodatnim brojem sati, par. 10.

¹²⁶ Zahtev u vezi s dodatnim brojem sati, par. 2–3.

¹²⁷ Pretres od 7. maja 2009, T(f). 14508–14509.

¹²⁸ Pretres od 7. maja 2009, 14510–14512.

Prevod

nestao.¹²⁹ Najzad, što se tiče svedoka 1 (VS-067), 2 (VS-027), 4 (VS-1033), 9 (VS-017) i 11 (VS-050), on tvrdi da su suvišni, posebno zato što su tri od njih – 1 (VS-067), 4 (1033) i 11 (VS-050) – svedoci o događajima u opštinama koje su izbrisane iz Optužnice.¹³⁰

B. Merodavno pravo

113. Na osnovu pravila 90(F) Pravilnika, Pretresno veće vrši kontrolu nad načinom i redosledom ispitivanja svedoka i izvođenja dokaza kako bi se izbeglo nepotrebno trošenje vremena.

C. Diskusija

114. Pre svega, Veće smatra da Zahtev u vezi s dodatnim brojem sati *prima facie* nije nerazuman ako se ima u vidu Odluka od 7. januara 2008. kojom je odbačen veći deo zahteva tužioca na osnovu pravila 92ter i 92quater Pravilnika.

115. Veće zatim podseća da je svedoka 2 (VS-027) direktno pozvalo Veće i da je on saslušan 7. i 8. jula 2009. godine. Stoga je zahtev za odobravanje dodatnog broja sati za tog svedoka bespredmetan.

116. Veće zatim konstatuje da svedoka 3 (VS-037) [redigovano] odbrana više ne smatra svojim svedokom. Veće stoga ocenjuje da, imajući u vidu i odluku kojom će se ponovo razmatrati odgoda postupka, nema prepreka za to da tužilac ovog svedoka pozove da svedoči u januaru 2010. godine.

117. Pored toga, Veće podseća na to da se svedok 1 (VS-067), [redigovano], [redigovano]. Što se tiče svedoka 7 (VS-026), 8 (VS-032), 9 (VS-017) i 10 (VS-029), oni su se, po svemu sudeći, opredelili da više ne žele da svedoče za tužilaštvo nego za odbranu. [redigovano]. Stoga, imajući u vidu ponovno razmatranje Odluke o obustavi suđenja [redigovano] i na činjenicu da neki svedoci po svemu sudeći više ne žele da svedoče za tužilaštvo, Veće, u interesu pravde, a posebno sa ciljem da se obezbedi i zaštiti integritet postupka, ali uz puno poštovanje prava optuženog, zaštite žrtava i svedoka, pravičnosti i ekspeditivnosti suđenja, smatra da je razboritije da glavno ispitivanje svedoka 1 (VS-067), 5 (VS-1067), 7 (VS-026), 8 (VS-032), 9 (VS-017) i 10 (VS-029) obavi Veće, s tim što strane u postupku imaju pravo na unakrsno ispitivanje. Iz tih razloga, Veće takođe smatra da je razborito da se od sada stranama zabrani svaki kontakt s tim svedocima bez izričite dozvole Veća.

¹²⁹ Pretres od 7. maja 2009, 14510–14511.

¹³⁰ Pretres od 7. maja 2009, 14509–14510, 14512. Veće napominje da su to svedoci o doslednom obrascu ponašanja (V. Odluka u vezi s primenom pravila 73bis, 8. novembra 2006).

Prevod

118. Što se tiče svedoka 4 (VS-1033),¹³¹ 6 (VS-1058)¹³² i 11 (VS-050),¹³³ Pretresno veće ističe da će ti svedoci biti pozvani da svedoče o opštinama u kontekstu doslednog obrasca ponašanja. Međutim, Veće je već saslušalo četiri svedoka u vezi s opštinom Voćin,¹³⁴ tri svedoka u vezi s opštinama Brčko i Bijeljina,¹³⁵ kao i tri svedoka u vezi s opštinom Bosanski Šamac.¹³⁶ Osim toga, tužilaštvo je 19. januara 2009. godine pomenulo mogućnost da ne pozove svedoka VS-050.¹³⁷ Veće zbog toga poziva tužilaštvo da ponovo razmisli o pozivanju svedoka 4 (VS-1033), 6 (VS-1058) i 11 (VS-050) u ovom predmetu i da u roku od osam dana informiše Veće o svom konačnom stavu u vezi s tim svedocima. Veće naglašava da će te svedoke, u slučaju da tužilaštvo i dalje bude želelo da oni svedoče, [redigovano], Veće pozvati direktno kao svoje svedoke, a već navedena zabrana primenjuje se i u njihovom slučaju.

119. Shodno tome, Veće zaključuje da je vreme koje preostaje tužiocu, naime sedam sati i trideset dva minuta,¹³⁸ više nego dovoljno za glavno ispitivanje svedoka 3 (VS-037),¹³⁹ čak i da tužilac ne postupi po preporuci Veća i povuče svedoke 4 (VS-1033), 6 (VS-1058) i 11 (VS-050), u kom slučaju bi ta tri svedoka direktno pozvalo Veće

120. Veće ističe da, bez obzira na činjenicu da mu ne odobrava dodatno vreme, tužilac ni na koji način neće biti oštećen jer će za postavljanje pitanja u okviru ispitivanja svedoka koje je direktno pozvalo Veće dobiti gotovo isto onoliko vremena koliko je tražio za glavno ispitivanje tih svedoka.

121. Pored toga, Veće ističe da svedoci VS-014, VS-031 i VS-034 nisu obuhvaćeni Zahtevom u vezi s dodatnim brojem sati, [redigovano]. Što se tiče svedoka VS-014 i VS-031, Veće napominje da je tužilac 19. januara 2009. naveo da ne namerava da ih pozove.¹⁴⁰ Shodno tome, Veće ocenjuje da u ovoj fazi nije korisno da ih pozove kao svoje svedoke. Pored toga, Veće podseća na to da je svedok VS-034 nalogom *subpoena* koji mu je uručen 24. novembra 2008. godine već pozvan da

¹³¹ Taj svedok je predviđen za svedočenje o događajima u Brčkom.

¹³² Taj svedok je predviđen za svedočenje o događajima u Bosanskom Šamcu.

¹³³ Taj svedok je predviđen za svedočenje o događajima u Voćinu.

¹³⁴ Reč je o svedocima VS-018, VS-033, VS-119 i VS-1120.

¹³⁵ Reč je o svedocima VS-1028, VS-1029, VS-1035.

¹³⁶ Reč je o svedocima VS-1000, VS-1007 i VS-1010.

¹³⁷ V. Poverljivi spisak svedoka (ažuriran 19. januara 2009.), koji je obelodanio tužilac (u daljem tekstu: Spisak svedoka od 19. januara 2009).

¹³⁸ V. dokument sekretarijata pod naslovom "Svedočenje svih svedoka, predmet SES IT-03-67", poslat 25. avgusta 2009, u kojem se navodi da je tužilaštvo iskoristilo 112 sati i 25 minuta za glavno ispitivanje svojih svedoka koji su svedočili do tog datuma, od ukupno 120 sati koji su mu odobreni za izvođenje dokaza. V. takođe Nalog kojim se određuje količina vremena za tužioca shodno pravilu 73**bis** Pravilnika o postupku i dokazima, 13. novembar 2007, str. 2, u kojem Veće napominje sledeće: "Tužiocu se za izvođenje dokaza optužbe u ovom predmetu odobrava ukupno 120 sati, što uključuje samo glavno ispitivanje".

¹³⁹ V. Dodatak A Zahteva u vezi s dodatnim brojem sati.

¹⁴⁰ V. Spisak svedoka od 19. januara 2009.

Prevod

svedoči kao svedok Veća.¹⁴¹ Stoga se zabrana svih kontakata sa svedocima koje je pozvalo Veće bez izričite dozvole Veća, kako je navedeno gore, ubuduće odnosi i na ovog svedoka.

VI. DISPOZITIV

122. Iz gorenavedenih razloga, na osnovu članova 12, 21 i 22 Statuta i pravila 45ter, 54, 65, 85, 90 i 98 Pravilnika, Veće

Uz izdvojeno mišljenje sudije Antonettija, predsedavajućeg Veća, koje se prilaže ovoj odluci,

NALAŽE da se spoje postupci u vezi s nametanjem branioca, obustavom suđenja i dodatnim brojem sati.

NALAŽE optuženom da ubuduće dostavi štampani primerak i, ako je moguće, elektronsku kopiju svake publikacije objavljene pod njegovim imenom koja se u celini ili delimično bavi ovim postupkom, kako bi je Veće prosledilo Sekretarijatu, koji zatim mora pristupiti njenom ispitivanju sa ciljem da se utvrdi da li publikacija sadrži poverljive informacije na osnovu kojih se može otkriti identitet zaštićenih svedoka tužilaštva u ovom predmetu.

POTVRĐUJE odbacivanje ostatka Zahteva za nametanje branioca i *Addenduma* koji se odnose na ponašanje optuženog van sudnice, kao i Usmenog zahteva od 14. januara 2009. i Dopune.

USVAJA Zahtev za ponovno razmatranje obustave suđenja.

NALAŽE da se nastavi sa saslušanjem preostalih svedoka.

ODBACUJE Zahtev u vezi s dodatnim brojem sati.

ODLUČUJE da Veće pozove kao svoje, svedoke VS-017, VS-026, VS-029, VS-032, VS-067 i VS-1067.

POTVRĐUJE da će svedoka VS-034 direktno ispitati Veće.

ZABRANJUJE stranama u postupku svako kontaktiranje sa svedocima koje direktno poziva Veće, tj. sa svedocima VS-017, VS-026, VS-029, VS-032, VS-034, VS-067 i VS-1067, bez izričite dozvole Veća.

¹⁴¹ *Subpoena ad testificandum* izdata svedoku VS-034 da pristupi u svojstvu svedoka Veća, poverljivo, s poverljivim i *ex parte* dodatkom, 24. novembar 2008.

Prevod

POZIVA tužioca da povuče svedoke VS-050, VS-1033 i VS-1058, koji treba da svedoče u vezi sa doslednim obrascem ponašanja, i **DA** o svom stavu o tim svedocima **INFORMIŠE** Veće u roku od osam dana.

ODLUČUJE da svedok VS-037 bude prvi svedok koji će svedočiti pred Većem i **POZIVA** tužioca da njegovo svedočenje organizuje za 12. januar 2010. godine.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, a merodavan je francuski tekst.

/potpis na originalu/

Jean-Claude Antonetti
predsedavajući

Dana 24. novembra 2009.

Hag (Holandija)

[pečat Međunarodnog suda]

IZDVOJENO MIŠLJENJE PREDSEDAVAJUĆEG VEĆA,SUDIJE JEAN-CLAUDEA ANTONETTIJA

Prvostepeno veće izdalo je objedinjenu odluku u vezi s obustavom suđenja, nametanjem branioca i zahtevom za dodatni broj sati.

Moje izdvojeno mišljenje odnosi se samo na deo u vezi s nametanjem branioca.

Kao prvo, moram da pomenem teškoće koje je Pretresno veće imalo prilikom donošenja svoje **poverljive i ex parte odluke** pre donošenja javne redigovane verzije te odluke.

Praksa koju su sledila pretresna veća i koju je potvrdilo Žalbeno veće, da se donose *ex parte* ili poverljive odluke na osnovu pravila 70, 75 i 77 Pravilnika, vodi neprozirnom, štaviše tajnom sprovođenju pravde, što je nedopustivo za međunarodnu pravdu dostojnu tog imena.

Treba naglasiti da Statut ničim ne predviđa takvo "pokrivanje" sudskih odluka.

Čini mi se da je bilo moguće postupati drugačije, na način da se sve odluke izdaju kao **javne**, sa sakrivenim imenima zaštićenih osoba ili podacima pomoću kojih se može otkriti njihov identitet, što bi sprovođenje pravde učinilo transparentnim i osujetilo moguće prigovore.

Zgražavajuće je saznanje da optuženi neće imati pristup nekim delovima teksta ove odluke, što ja lično smatram dostojnim žaljenja.

Veće je **jednoglasno** donelo odluku da se odbaci zahtev o nametanju branioca optuženom.

Nezavisno od razloga iznetih u odluci kojima se opravdava odbacivanje tog zahteva, želeo bih, kao dopunu izdvojenih mišljenja koja sam već izneo po pitanju nametanja branioca optuženom, da jasno kažem da bi nametanje branioca Pretresno veće vratilo u situaciju koju je već iskusilo Pretresno veće II kada je dodeljen branilac u pripravnosti, kao i Pretresno veće I na početku suđenja, pre štrajka glađu.

Očigledni **neuspeh** kojim su ta nasilna imenovanja rezultirala ne mora ponoviti i pretresno veće kojem su poznati **svi** aspekti ovog predmeta.

Što se tiče nametanja branioca zbog navodnog zastrašivanja svedoka, to samo po sebi ne može sprečiti zastrašivanje svedoka ako optuženi to želi da čini.

Ono što treba razmotriti kad je reč o zastrašivanju svedoka jeste da li bi optuženi sada, u sadašnjoj situaciji, mogao zastrašivati ili vršiti pritisak na svedoke, pod pretpostavkom da je on ranije zastrašivao svedoke, što tek treba dokazati.

Kako bi osujetilo eventualno buduće zastrašivanje, Pretresno veće ima tehničke mogućnosti da optuženom i njegovim saradnicima **zabrani** svaki kontakt s jedanaest svedoka koji tek treba da svedoče, što će, naravno, onemogućiti bilo kakve nove pritiske.

Ipak, napominjem da su se ti svedoci u većini izjasnili kao "**svedoci odbrane**". Prema tome, s kojim interesom bi se oni zastrašivali ili se na njih vršio pritisak?

Čini mi se da treba reći da bi, ako se imenuje branilac, on imao pravo da zatraži više meseci za upoznavanje sa spisom predmeta koji sadrži hiljade stranica transkripta, a to bi produžilo već prekomerno dugo trajanje suđenja.

Treba imati na umu da **Statut** za sve, pa tako i za sudije, propisuje kao neophodnu **ekspeditivnost sudskog postupka**. Ako priznamo da optuženi već šest godina boravi u pritvoru bez konačne presude, valja konstatovati da ta obaveza ni izdaleka nije bila poštovana.

Kao pristalica međunarodne pravde kojoj se ne može naći prigovor, koja zahteva transparentnost i efikasnost postupka, ne mogu da učestvujem u suđenju u kojem je optuženi u neprijateljstvu sa braniocem koji mu je dodeljen, dok se sve dosad suđenje odvijalo u uslovima u kojima je bila moguća kvalitetna **kontradiktorna debata** o dokazima tužilaštva, s optuženim koji se sam brani i koji prisustvuje suđenju i prihvata važeća procesna pravila propisana Pravilnikom, pod vođstvom sudija Pretresnog veća.

Uništiti tu ravnotežu koju je Prvostepeno veće postiglo s velikim trudom, iz razloga povezanih s jednom osudom za objavljivanje knjige, dve godine nakon početka suđenja, bilo bi očigledno neodgovorno.

Prevod

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, a merodavan je francuski tekst.

/potpis na originalu/

Jean-Claude Antonetti
predsedavajući

Dana 24. novembra 2009.
U Hagu (Holandija)

[pečat Međunarodnog suda]